

Ольга Ігорівна Хромова

Кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри філософії та історії
науки і техніки,
Державний університет інфраструктури
та технологій,
вул. Кирилівська 9, м. Київ, 04071, Україна

E-mail: olgakiev72@gmail.com,

Олег Олександрович Маруховський

Кандидат політичних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин
та журналістики,
Університет економіки та права «КРОК»,
вул. Табірна 30-32, м. Київ, 03113, Україна

E-mail: ihealthy100@ukr.net,

Богдана Вадимівна Чернявська

Доктор філософії у праві,
доцент кафедри теорії та історії держави і права,
ВНЗ «Національна академія управління»,
вул. Ушинського, 15, м. Київ, 03151, Україна

E-mail: b.cherniavska@gmail.com

Olga Igorivna Khromova

Candidate of Philosophical Sciences, Docent,
Associate Professor of the Department
of Philosophy and
History of Science and Technology,
State University of Infrastructure and Technologies,
Kyrylivska Str., 9, Kyiv, 04071, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5445-4230>

Oleg Oleksandrovich Marukhovskiy

Candidate of Political Science,
Associate Professor of the Department of Foreign
Relations and Journalism,
University of Economic and Law «KROK»,
Tabirna Str., 30-32, Kyiv, 03113, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0708-1603>

Bogdana Vadymivna Cherniavska

PhD in Law, Associate Professor of the Department
of Theory and History of State and Law,
National Academy of Management,
Ushinsky Str., 15, Kyiv, 03151, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8263-7483>

УДК 141:316.4:327.88

ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Received 15 November 2022; revised 30 November 2022; accepted 10 December 2022

DOI: 10.15421/342223

Анотація

Мета дослідження – провести деталізоване науково-практичне обґрунтування особливостей гуманітарних, філософських, соціально-правових аспектів інформаційної безпеки та дослідити соціально-філософську рефлексію феномену інформаційної безпеки як провідного чинника розвитку свідомості та буття суспільства інформаційної доби.

Методологія дослідження. У дослідженні було використано загальнонаукові (узагальнення, порівняння, індукція і дедукція) та емпірико-теоретичні методи (аналіз, синтез). Використання системно-структурного підходу дало можливість розмежувати основні особливості соціально-філософської рефлексії феномену інформаційної безпеки.

Результати. Визначено, що зростання уваги до гуманітарних аспектів проблем національної та міжнародної безпеки можна сьогодні пояснити такими причинами: з-за сучасних умов в суспільстві все більше починають усвідомлювати той факт, що саме людина є головним компонентом багатства будь-якої країни; в результаті діяльності людини з'являються всі ті основні загрози, яким мають протистояти системи міжнародної і національної безпеки. З'ясовано, що інтегративне осмислення основи інформаційно-комунікаційних процесів, та їх смислового виміру надає змогу більш оптимально розв'язати проблеми припинення війни на території України та повноцінної реінтеграції населення окупованих територій. Встановлено, що інформаційна безпека є важливою якістю буття соціальної системи, у зв'язку з тим, що асекурує суттєві зв'язки, які детермінують стійкість та впорядкованість буття українського суспільства.

Практична значущість. Результати дослідження можуть бути використані для підготовки навчального курсу з інформаційної безпеки, а також для відображення окремих тем у рамках курсів політології, права, філософії, соціології, теорії інформаційного суспільства, інших дисциплін соціально-гуманітарного циклу. Практична значущість результатів гуманітарного та соціально-

філософського дослідження інформаційної безпеки надає змогу повніше зрозуміти комплексний характер проблематики, визначити вплив інформаційної безпеки на свідомість та буття сучасного українського суспільства.

Ключові слова: гуманітарний аспект, філософський аспект, інформаційна безпека, національна безпека, правове забезпечення, права людини.

HUMANITARIAN ASPECTS OF INFORMATION SECURITY

Abstract

The purpose of the research is to conduct a detailed scientific and practical substantiation of the features of the humanitarian, philosophical, socio-legal aspects of information security and to investigate the socio-philosophical reflection of the phenomenon of information security as a leading factor in the development of consciousness and existence of society in the information age.

Research methodology. The research used general scientific (generalization, comparison, induction and deduction) and empirical-theoretical methods (analysis, synthesis). The use of the system-structural approach made it possible to distinguish the main features of the socio-philosophical reflection of the phenomenon of information security.

Results. It was determined that the growing attention to the humanitarian aspects of national and international security problems today can be explained by the following reasons: due to modern conditions, society is increasingly becoming aware of the fact that it is the person who is the main component of the wealth of any country; as a result of human activity, all the main threats that international and national security systems have to face appear. It has been found that the integrative understanding of the basis of information and communication processes and their meaningful dimension allows to more optimally solve the problems of ending the war on the territory of Ukraine and full reintegration of the population of the occupied territories. It has been established that information security is an important quality of the existence of the social system, due to the fact that it ensures essential connections that determine the stability and orderliness of the existence of Ukrainian society.

Practical significance. The results of the research can be used to prepare a training course on information security, as well as to display individual topics within the framework of courses in political, legal science, philosophy, sociology, the theory of information society, and other disciplines of the social and humanitarian cycle. The practical significance of the results of humanitarian and socio-philosophical research on information security makes it possible to more fully understand the complex nature of the problem, to determine the impact of information security on the consciousness and existence of modern Ukrainian society.

Keywords: humanitarian aspect, philosophical aspect, information security, national security, legal provision, human rights.

Постановка проблеми.

Терористичні загрози, війни, глобальна пандемія, зростання релігійного фундаменталізму та радикалізація національних меншин – все це загроза сучасній стратегії національної безпеки будь-якої держави. Для України, на жаль, усі вищезазначені ризики є не лише реальними, а й тими, які існують в країні, проти яких протистоять як політичні лідери, так і громадянський сектор, громадянське суспільство. Тому Україні необхідно постійно оновлювати стратегію національної безпеки, комплекс заходів щодо її забезпечення, а також постійно створювати умови для підвищення ефективності організаційно-правового забезпечення всієї системи національної безпеки.

Нагромаджений потенціал викликів на-

ціональній безпеці здобув такого ступеня, за якого без формування та імплементації послідовної системної державної політики та стратегії інформаційної безпеки для протекції національних потреб населення та відповідних механізмів її імплементації, які на порядку денному можуть поставити питання стосовно екзистенції України як цілісної та суверенної держави [Ситник 2011: 13], тому актуальним являється дослідження особливостей гуманітарних аспектів інформаційної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Тематику особливостей гуманітарних та філософських аспектів інформаційної безпеки досліджує значна кількість науковців. Зокрема, в наукових працях Є.О.Макарова відображені гуманітарні аспекти проблем національ-

ної та міжнародної безпеки; Н.М.Авер'янової, Т.С.Воропаєвої досліджено інформаційну безпеку України в контексті соціально-філософських аспектів; В.В.Ляха, В.С.Пазенка, Я.В.Любимого проаналізовано інформаційне суспільство у соціально-філософській ретроспективі та перспективі.

Мета статті.

Мета роботи – провести деталізоване науково-практичне обґрунтування особливостей гуманітарних, філософських, соціально-правових аспектів інформаційної безпеки та дослідити соціально-філософську рефлексію феномену інформаційної безпеки як провідного чинника розвитку свідомості та буття суспільства інформаційної доби. Для досягнення мети визначено такі завдання: визначити особливості гуманітарних аспектів інформаційної безпеки; проаналізувати філософські аспекти інформаційної безпеки; дослідити соціально-філософську рефлексію феномену інформаційної безпеки. При проведенні дослідження були використані загальнонаукові й спеціальні методи дослідження, зокрема аналіз і синтез, порівняння, узагальнення, системно-структурний аналіз та філософський метод.

Виклад основного матеріалу.

Система національної безпеки потребує модернізації шляхом застосування системного підходу до формування якісних змін з орієнтацією на принципи національної стійкості. Для вирішення проблеми формування цілісного сектору національної безпеки та оборони на основі принципів національної стійкості необхідно збалансоване поєднання можливостей основних елементів системи національної безпеки та об'єктів національної стійкості, включаючи сценарій плавного переходу до інтегрованого сектору національної безпеки та оборони на основі принципів національної стійкості.

Урядом України 24.10.2020 р. набула чинності нова редакція Закону «Про національну безпеку України» [Про національну безпеку України 2018], який відповідно до статей 1,2,17,18 і 92 Конституції України [Конституція України 1996] встановлює положення та принципи національної безпеки, цілі та осно-

ви державної політики, що забезпечуватимуть населенню та кожному громадянину захист від загроз. Конституція України встановлює, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, тому утвердження та асекурація прав і свобод людини є визначальним обов'язком держави [Про національну безпеку України 2018].

Президент України Указом від 14 вересня 2020 року № 392/2020 затвердив Стратегію національної безпеки України [Стратегія національної безпеки України 2020], а у 2022 році в результаті повномасштабного вторгнення росії на територію України Указом Президента України від 16 лютого 2022 року № 56/2022 було введено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 грудня 2021 року «Про Стратегію забезпечення державної безпеки» [Про Стратегію забезпечення 2022]. Ці документи являють собою офіційно визнану систему стратегічних пріоритетів, цілей і заходів в сфері внутрішньої і зовнішньої політики, що визначають стан національної та інформаційної безпеки і рівень стійкого розвитку держави на довгострокову перспективу.

Негативні наслідки інформаційних процесів стають все більш виразними та підвищують ризики кіберзлочинності, медіаторизму та інформаційної війни [Alguliyev, Imamverdiyev, Mahmudov 2017], де дані сфери є важливими елементами захисту життєво важливих інтересів у різних сферах національної безпеки, тому з появою нових галузей розробки та сфер застосування ІКТ, розширюються відповідно і обов'язки інформаційної безпеки [Alguliyev, Imamverdiyev, Mahmudov, Aliguliyev 2020: 35].

В даний період часу на території України ведеться інформаційна, повномасштабна та кібервійна, тому щоб відповідно реагувати на розповсюдження гібридних загроз в Україні було прийнято наприкінці 2021 року на державному рівні Стратегію інформаційної безпеки, яка визначається як фундаментальний документ, в якому окреслено завдання та шляхи функціонування держави для недопущення кризових явищ у інформаційному просторі, а також посилення інформаційної безпеки та

її складових [Стратегія інформаційної безпеки 2021]. В Стратегії інформаційної безпеки визначають сфери, яким потрібне посилення контролю зі сторони держави та які є визначальними в контексті асекурації інформаційної безпеки. Вважаємо, що впровадження цієї Стратегії посилить можливості держави стосовно забезпечення власної інформаційної безпеки та захисту інформаційного простору.

Інформаційна війна є одним із питань, тісно пов'язаних з військовою безпекою. Історія свідчить, що в кожен епоху поряд із військовими діями застосовувалася також інформаційна зброя та інформаційні атаки. Сторона, яка успішніше використовує цей метод, має додаткові можливості для досягнення мети. Однією з головних цілей інформаційної війни паралельно з воєнними операціями є поширення провокаційної дезінформації, що відлякує, розчаровує та переслідує протилежну армію або все населення, де ІКТ дають великі можливості для таких психологічних ефектів. У зв'язку з цим одним із основних завдань інформаційної безпеки є підготовка до інформаційної війни та вжиття відповідних заходів для її запобігання у разі виникнення реальних загроз [Aliguliyev, Imamverdiyev, Mahmudov, Aliguliyev 2020: 36-37].

Поширення інформації для впливу на цінності цільової аудиторії, систему переконань, сприйняття, емоції, мотивацію, міркування та поведінку, з-за даних кондицій використання соціальних медіа має на меті досягти певних військових ефектів у когнітивній сфері - формувати, інформувати, впливати, маніпулювати, викривати, зменшувати, сприяти, обманювати, примушувати, стримувати, мобілізувати, переконувати [Nissen 2015: 67]. Такі операції застосовували російські війська в останніх військових операціях проти України, коли надходила величезна кількість інформації, включаючи пропаганду, обман та чутки, які поширювалися в Інтернеті за допомогою «фейкових профілів», «соціальних ботів» та «армій тролів» [Darczewska 2014]. Повномасштабна війна на території України рясніє прикладами використання кібератак для розпалювання паніки та страху. Наразі нашим кіберфахівцям вже вдалось досягнути певних

успіхів у боротьбі з Росією, серед яких: зламані офіційні та стратегічні вебсайти РФ; поширення на цифровому телебаченні в РФ правди про війну в Україні; блокування російських ресурсів, які поширювали брехню та пропаганду [Мінцифри України 2022].

У той же час, як показують дослідження, значна чисельність актуальних проблем соціально-економічного розвитку України обумовлені не тільки станом її промисловості, транспорту, інформаційної інфраструктури, але, головним чином, гуманітарними чинниками, в числі яких найбільш важливими є духовна культура суспільства і національна єдність країни. Саме данні чинники з-за сучасних кондицій є визначальними для успішного соціально-економічного розвитку України, так і для протидії внутрішнім і зовнішнім загрозам національній та інформаційній безпеці.

Зростання уваги до гуманітарних аспектів проблем національної та міжнародної безпеки можна сьогодні пояснити такими причинами:

– перша причина полягає в тому, що з-за сучасних умов в суспільстві все більше починають усвідомлювати той факт, що саме людина є головним компонентом багатства будь-якої країни. Звідси випливає, що захист саме його життєво важливих інтересів і цінностей повинен стати головним завданням системи національної та інформаційної безпеки. Раніше в якості даного завдання розглядався, головним чином, тільки захист життєво важливих інтересів держави. При цьому варто відзначити, що в Статуті ООН відзначається, що ця організація створена для того, щоб «знову затвердити віру в основні права людини», а також «сприяти соціальному прогресові і поліпшенню умов життя при більшій свободі». Однак історія показала, що в реальній практиці ці завдання були поступово відкинуті на другий план і закриті проблемами геополітичного характеру. Тому, в сучасних умовах науковці знову звертаються до особистості людини, до проблем захисту її прав і гідності, життя, здоров'я, духовних цінностей. Саме в цьому і полягає новий підхід до проблем національної та міжнародної безпеки, який пропонується покласти в основу подальшої діяльності ООН стратегії забезпечення національної безпеки

суверенних держав в XXI столітті.

– друга причина підвищення інтересу до гуманітарних аспектів полягає в тому, що саме в результаті діяльності людини й з'являються всі ті основні загрози, яким мають протистояти системи міжнародної і національної безпеки. Інакше кажучи, всі ті біди і нещастя, які сьогодні переживає людство, в своїй переважній більшості є результатами діяльності самих людей, як наших сучасників, так і минулих поколінь. У згаданому Посланні Папи Римського відзначено, що зло ніколи не буває безликим, воно завжди є результатом вільного вибору конкретних людей, які й повинні нести відповідальність за цей вибір перед Богом, іншими людьми і своєю совістю [Макаров 2018: 323-324].

Інтегративне осмислення основи інформаційно-комунікаційних процесів, та їх смислового виміру надає змогу більш оптимально розв'язати проблеми припинення війни на території України та повноцінної реінтеграції населення окупованих територій. Загальновідома фраза «Хто володіє інформацією, той володіє світом» давним давно стала крилатою, однак потрібно пам'ятати важливе зауваження «батька кібернетики» Н.Вінера стосовно того, що базою виживання будь-якої системи являється точна інформаційна картина [Nissen 2015].

В сучасних умовах дані вислови одержують ще більш важливе значення, оскільки інформація є не лише підґрунтям для диференційованих комунікацій, а й смисловою базою усіх відносин у суспільстві. Тому спроможність України захищати власний інформаційний простір в умовах глобалізації та російської військової агресії стають в сучасному українському суспільстві питаннями екзистенціальними. В умовах російської агресії, яка триває на території України вже дев'ять років, забезпечувати інформаційну безпеку громадян країни є досить складним завданням. Однак всестороннє врахування смислового виміру інформаційно-психологічної безпеки надасть змогу адекватно протидіяти деструктивним інформаційним впливам Росії на громадян України, не тільки запобігаючи дестабілізації функціонування державних ін-

ституцій, енергетичної, соціальноекономічної та політико-правової сфер українського суспільства, а також шляхом професійної протидії багаторічним спробам нівелювати духовну єдність громадян України, підірвати суверенітет і територіальну цілісність країни. Застосування цього підходу надасть змогу консолідувати українське суспільство і організувати повноцінну світоглядну мобілізацію громадян України [Авер'янова 2017: 31-32; Авер'янова, Воропаєва 2019: 8-9].

Відзначимо, що інформаційна безпека являється важливою якістю буття соціальної системи, у зв'язку з тим, що асекує суттєві зв'язки, які детермінують стійкість та впорядкованість буття українського суспільства. Повномасштабне військове вторгнення Росії вплинуло на звичну життєдіяльність українського суспільства, спричинивши втрати ним своєї стійкості та життєздатності. В суспільстві фактор безпеки стає особливою системою детермінантою, що обумовлює необхідність зворотного зв'язку, який не дає системі досить сильно відхилятися від своїх базових параметрів і тим самим забезпечує стабільність її буття та свідомості. В основі безпеки як наукової категорії закладені суспільні відносини: діалектичне взаємобуття інтересів та загроз [Лях, Пазенок, Любивий 2009].

Поняття безпеки в соціальних системах як захисту (охорони) інтересів громадян країни має давню історію та зустрічалося ще в працях давньогрецького філософа Цицерона [Minor 1852]. Зазвичай, в соціальних системах безпека в основному взаємопов'язана із забезпеченням процесу реалізації суспільних інтересів. Вважаємо, що соціальне значення даної категорії є надзвичайно великим – людина та її інтереси перебувають практично в центрі усіх категорій та рівнів безпеки. Багатогранність поняття інформаційної безпеки вимагає підходити до її асекурації як до комплексного завдання, беручи до уваги потребу додержання балансу між потребою в інформації великого різноманіття суб'єктів та розумним застосуванням наявного інформаційного ресурсу з урахуванням імовірних загроз, що появляються в процесі сатисфакції даних потреб.

Сатисфакція будь-яких потреб (у їжі, воді, матеріальних та грошових ресурсах тощо) може супроводжуватися небезпечними наслідками. При сатисфакції інформаційних потреб повсякчас існує небезпека піддатися деструктивному впливу зі сторони інших учасників інформаційної взаємодії. Кожен суб'єкт інформаційних відносин самостійно встановлює співвідношення особистих потреб в інформації та імовірних негативних наслідків її отримання. Одним з перших і найбільш яскравих прикладів нехтування критерієм «потреба – ціна ризику» є історія з троянським конем: сатисфакція цікавості без перевірки якості рекомендованої інформації спричинило до фізичного знищення тисячі людей і цілого міста-держави. На основі цього прикладу можемо сформулювати лише один висновок: процес сатисфакції інформаційної потреби зобов'язаний бути, насамперед, безпечний для споживача – первинного носія свідомості. Може констатувати той факт, що краще не мати інформації, ніж мати недостовірну.

Абсентеїзм інформації для прийняття рішення спонукає суб'єкта екстраполювати ситуацію, опираючись на попередній досвід та беручи до уваги поточний стан системи. Можливість прийняття правильного рішення з-за даних кондицій визначається «мудрістю» самого суб'єкта, тобто його спроможністю віднаходити правильні рішення при дефіциті вихідних даних. У кінцевому випадку, суб'єкт може запустити вже наявну програму поведінки, яка пройшла перевірку часом і надавала позитивні результати в подібних ситуаціях. Ці програми закріплені, як правило, у міфах, максимах, моральних нормах і принципах, а саме в культурі даного соціуму [Іщенко 2010: 136-138].

Таким чином, в безумовному порядку повинні задовольнятися не будь-які інформаційні потреби, а тільки ті, які відзначаються потребою забезпечення життєдіяльності суб'єкта, його адаптації до змінного навколишнього середовища. Задля того, щоб процес сатисфакції інформаційних потреб мав позитивний характер і не завдав шкоди користувачу інформації, соціальна інформація, тобто сукупності повідомлень, відомостей, знань, даних тощо,

які циркулюють у суспільстві, зобов'язана бути якісною.

На основі застосування інтегративного підходу до дослідження соціально-філософських аспектів інформаційної безпеки України змогли виокремити ключовий – смисловий – вимір інформаційно-комунікаційних процесів, який є системоутворюючим у полі інформаційно-психологічної безпеки людини, суспільства і держави. Всебічне врахування смислового виміру інформаційно-психологічної безпеки надає змогу адекватно протидіяти деструктивним інформаційним впливам на громадян України, а також формувати оптимальний рівень інформаційно-психологічної безпеки держави, що являється однією з визначальних умов консолідації українського суспільства, деокупації та реінтеграції населення окупованих територій.

Світоглядні системи українського народу (міфологічні, релігійні, науково-філософські) презентують не лише диференційовані смислові нашарування в українській духовності, але й смисловий зміст українського буття. Актуалізація ідейного, образного та смислового змісту культури досить інтенсивно пришвидшує процес кристалізації української ідентичності. Тому, для формування національної ідентичності досить потрібними є смислові зв'язки між особистістю та її національною спільнотою, а також чітко структуроване смислове поле української ідентичності.

Загально відомий факт, що будь-яка політична, економічна, історична, етнокультурна інформація вимагає проведення смислової обробки в процесі її засвоєння, оскільки смисл є «одиницею» внутрішнього світу особистості (О.Леонтьєв), а «прагнення до смислу» визначається як одна з головних мотиваційних тенденцій людини, проте обезсмилення життя спричиняє появу у людей стану екзистенціального вакууму, депресії, відчуженості, зневіреності тощо (В.Франкл). Смисловий зміст може стати детермінантою світоглядного оформлення смислового поля української ідентичності (як індивідуальної, так і колективної). Таким чином, об'єкти в котрих міститься смисломістка інформація і застосовано диференційовані форми (знакові,

символічні, образні, аксіологічні тощо) репрезентації смислового змісту, можуть виступити не лише джерелом українознавчої компетентності, але й системотворчим чинником світоглядної центрації смислового поля української ідентичності.

Таким чином, саме в адекватній інформаційній оформленості цього смислового поля закладена можливість інтенсивного розповсюдження спільних ідентитетів та відповідних ідентифікаційних практик (консервативно-ретроспективних, конструктивно-перспективних, сакралізуючих тощо). Однак інформаційно-психологічна війна (що ведеться росією проти українського народу упродовж багатьох років) не лише деформує внутрішню структуру ідентифікаційних матриць громадян України, але й змістовне наповнення даних матриць, викликаючи смислові деструкції і смислові розходження в розумінні громадянами української історії, українських національних інтересів, діяльності українських провідників, борців за свободу й незалежність [Авер'янова, Воропаєва 2020: 301].

Таким чином, для забезпечення національної безпеки в сучасну епоху, коли ІКТ швидко розвиваються та успішно застосовуються в усіх сферах людської діяльності, формується електронна держава та інформаційне суспільство, необхідні нові установки, підходи та методології. Національну безпеку вже неможливо забезпечити традиційними методами та інструментами. Оскільки на зміну традиційному суспільству приходить інформаційне суспільство, питання його безпеки сильно залежать від факторів інформації та інформаційних технологій. Аналіз особливостей інформатизації окремих складових національної безпеки та їх співвідношення з інформаційною безпекою також підтверджує, що поняття «національна безпека» та «інформаційна безпека» є подібними за змістом та суттю, де усі складові національної безпеки є об'єктом інформаційної безпеки. Таким чином, існуючі доктрини, концепції та стратегії щодо національної безпеки, правові та нормативно-правові акти у цій сфері повинні бути адаптовані до сучасних умов та викликів [Левченко 2014: 168].

Отже, проблеми забезпечення національної та міжнародної безпеки принципово не можуть бути результативно розв'язані без вирішення відповідних етичних проблем у житті громади, в тому числі – проблем справедливого розподілу природних благ нашої планети, а також тих нових благ, які в сучасних умовах формуються на основі наукових знань й в результаті технологічного прогресу.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Підсумовуючи викладене, приходимо до основного висновку, що сучасна система державного управління у сфері національної та інформаційної безпеки потребує низки системних змін. По-перше, система нормативно-правового забезпечення державної політики у цій сфері потребує розширення шляхом розробки галузевих актів, які б формували політику державної безпеки в інформаційному сегменті суспільних відносин. По-друге, сфера національної та інформаційної безпеки потребує розширення сучасних контурів політики безпеки в Україні шляхом розробки та впровадження більш активних механізмів, спрямованих не лише на протидію зовнішнім загрозам, а й на просування власних національних та цивілізаційних інтересів у геополітичному просторі. Тому, ключ до розв'язання сучасних проблем інформаційної, національної та міжнародної безпеки необхідно шукати, перш за все, в гуманітарній сфері суспільства.

Практичне значення проведеного дослідження полягає в тому, що висновки та рекомендації, розроблені авторами та запропоновані в статті, можуть бути використані для теоретичного обґрунтування та практичної реалізації програм підвищення рівня інформаційної безпеки населення країни. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на вивчення та розроблення та удосконалення стратегії інформаційної безпеки країни в контексті гуманітарних та філософських аспектів, з метою протидії загрозам зі сторони ворожо налаштованих держав, забезпечення безпечної комунікації в умовах воєнного стану та для обмеження негативних інформаційно-психологічних впливів на розвиток свідомості та буття українського суспільства.

Бібліографічні посилання

- Alguliyev, R. M., Imamverdiyev Y. N., Mahmudov R.S.H. (2017). Multidisciplinary scientific-theoretical problems of information security. *Problems of Information Society*, 8(2), 32-43. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://doi.org/10.25045/jpis.v08.i2.04> (дата звернення: 08.11.2022)
- Alguliyev, R., Imamverdiyev Y., Mahmudov R., Aliguliyev R. (2020). Information security as a national security component. *Information Security Journal: A Global Perspective*, 30, 1-18. DOI:10.1080/19393555.2020.1795323
- Darczewska, J. (2014). The anatomy of Russian information warfare the Crimean operation, a case study, Point of View, Centre for Eastern Studies, Warsaw. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.osw.waw.pl/sites/default/files/the_anatomy_of_russian_information_warfare.pdf (дата звернення: 10.11.2022)
- Minor, L. (1852). «Cicero's Cato the Elder: Or, a Treatise on Old Age». *Faculty Publications*. 18(12), 732-745.
- Nissen, E. (2015). *The Weaponization of Social Media*, 8-15. Авер'янова, Н.М. (2017). Гібридна війна: російсько-українське протистояння. *Молодий вчений*, 3(43), 30-34.
- Авер'янова, Н.М., Воропаєва Т.С. (2020). Інформаційна безпека України: соціально-філософські аспекти. *Молодий вчений*, 10(86), 297-303. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-10-86-61>
- Авер'янова, Н.М., Воропаєва Т.С. (2019). Міждержавний збройний конфлікт на теренах України: неоколоніальний вимір. *Гілея: науковий вісник*, 145(6), ч.2, 7-11.
- Інформаційне суспільство у соціально-філософській ретроспективі та перспективі*. (2009). Відп. ред. В.В.Лях; В.С. Пазенок, Я.В. Любивий та ін. К.: ТОВ «XXI століття: діалог культур».
- Іщенко, О.М. (2010). Соціальна безпека в контексті управління розвитком суспільних відносин. *Альманах. Філософські проблеми гуманітарних наук*, 18-19, 135-140.
- Конституція України (2020): Закон України від 28.06.1996 №254к/96-ВР, редакція станом на 01.01.2020. *Відомості Верховної Ради України*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 12.11.2022)
- Левченко, О.В. (2014). Проблеми і шляхи формування системи інформаційної безпеки держави. *Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил*, 2(39), 166-168.
- Макаров, Є.О. (2018). *Гуманітарні аспекти проблем національної та міжнародної безпеки, в: Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави*. Харків, 323-325.
- Офіційний сайт Міністерства цифрової трансформації України*. (2022). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://thedigital.gov.ua/> (дата звернення 12.11.2022)
- Про національну безпеку України (2020): Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII, редакція станом на 24.10.2020. *Відомості Верховної Ради України*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 10.11.2022)
- Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 грудня 2021 року «Про Стратегію забезпечення державної безпеки»: Указ Президента України від 16 лютого 2022 року № 56/2022 (2022). *Відомості Верховної Ради України*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/2022#Text> (дата звернення: 10.11.2022)
- Ситник, Г.П. (2011). *Державне управління у сфері національної безпеки (концептуальні та організаційно-правові засади)*: Підручник. Київ: НАДУ.
- Стратегія інформаційної безпеки: Указ Президента України від 28.12.21р. №685/2021. (2021). *Відомості Верховної Ради України*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/6852021-41069> (дата звернення: 11.11.2022)
- Стратегія національної безпеки України: Указ Президента України від 14 вересня 2020 року №392/2020. *Відомості Верховної Ради України*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text> (дата звернення: 10.11.2022)

References

- AAlguliyev, R. M., Imamverdiyev Y. N., Mahmudov R.S.H. (2017). Multidisciplinary scientific-theoretical problems of information security. *Problems of Information Society*, 8(2), 32-43. Retrieved November 08, 2022 <https://doi.org/10.25045/jpis.v08.i2.04>
- Alguliyev, R., Imamverdiyev Y., Mahmudov R., Aliguliyev R. (2020). Information security as a national security component. *Information Security Journal: A Global Perspective*, 30, 1-18. DOI:10.1080/1939

3555.2020.1795323

- Averianova, N.M. (2017). Hibrydna viina: rosiisko-ukrainske protystoiannia [Hybrid war: Russian-Ukrainian confrontation]. *Molodyi vchenyi*, 3(43), 30-34. (in Ukrainian)
- Averianova, N.M., Voropayeva, T.S. (2019). Mizhderzhavnyi zbroinyi konflikt na terenakh Ukrainy: neokolonialnyi vymir [Interstate armed conflict on the territory of Ukraine: neocolonial dimension]. *Hileia: naukovyi visnyk*, 145(6), ch.2, 7-11. (in Ukrainian)
- Averianova, N.M., Voropayeva, T.S. (2020). Informatsiina bezpeka Ukrainy: sotsialno-filosofski aspekty [Information security of Ukraine: social and philosophical aspects]. *Molodyi vchenyi*, 10 (86), 297-303. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-10-86-61>. (in Ukrainian)
- Darczewska, J. (2014). The anatomy of Russian information warfare the Crimean operation, a case study, Point of View, Centre for Eastern Studies, Warsaw. Retrieved November 10, 2022 http://www.osw.waw.pl/sites/default/files/the_anatomy_of_russian_information_warfare.pdf
- Informatsiine suspilstvo u sotsialno-filosofskii retrospektyvi ta perspektyvi* [Information society in socio-philosophical retrospect and perspective]. (2009). Vidp. red. V.V.Liakh; V.S.Pazenok, Ya.V.Liubyvyi ta in. K.: TOV "KhKhI stolittia: dialoh kultur". (in Ukrainian)
- Ishchenko, O.M. (2010). Sotsialna bezpeka v konteksti upravlinnia rozvytkom suspilnykh vidnosyn [Social security in the context of managing the development of social relations]. *Almanakh. Filosofski problemy humanitarnykh nauk*, 18-19, 135-140. (in Ukrainian)
- Konstytutsiia Ukrainy* [Constitution of Ukraine] (1996): Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 № 254k/96-VR, redaktsiia stanom na 01.01.2020. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. Retrieved November 12, 2022 from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (in Ukrainian)
- Levchenko, O.V. (2014). Problemy i shliakhy formuvannia systemy informatsiinoi bezpeky derzhavy [Problems and ways of forming the information security system of the state]. *Zbirnyk naukovykh prats Kharkivskoho universytetu Povitrianykh Syl*, 2(39), 166-168. (in Ukrainian)
- Makarov, Ye. O. (2018). *Humanitarni aspekty problem natsionalnoi ta mizhnarodnoi bezpeky* [Humanitarian aspects of the problems of national and international security], in: *Suchasni problemy pravovoho, ekonomichnogo ta sotsialnogo rozvytku derzhavy*. Kharkiv, 323-325. (in Ukrainian)
- Minor, L. (1852). "Cicero's Cato the Elder: Or, a Treatise on Old Age". *Faculty Publications*. 18(12), 732-745.
- Nissen, E. (2015). *The Weaponization of Social Media*, 8-15. *Ofitsiinyi sait Ministerstva tsyfrovoi transformatsii Ukrainy* [Official site of the Ministry of Digital Transformation of Ukraine]. (2022). Retrieved November 12, 2022 from <https://thedigital.gov.ua/> (in Ukrainian)
- Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy (2018). [On the national security of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 21.06.2018 № 2469-VIII, redaktsiia stanom na 24.10.2020. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. Retrieved November 10, 2022 from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (in Ukrainian)
- Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 30 hrudnia 2021 roku "Pro Stratehiiu zabezpechennia derzhavnoi bezpeky" [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated December 30, 2021 "On the Strategy for Ensuring State Security"] (2022): Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 16 liutoho 2022 roku № 56/2022. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. Retrieved November 10, 2022 from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/2022#Text> (in Ukrainian)
- Stratehiia informatsiinoi bezpeky. [Information Security Strategy] (2021): Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 28.12.21r. №685/2021. Retrieved November 11, 2022 from <https://www.president.gov.ua/documents/6852021-41069> (in Ukrainian)(in Ukrainian)
- Stratehiia natsionalnoi bezpeky Ukrainy [National Security Strategy of Ukraine] (2020): Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 14 veresnia 2020 roku №392/2020. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. Retrieved November 10, 2022 from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text> (in Ukrainian)
- Sytnyk, H.P. (2011). *Derzhavne upravlinnia u sferi natsionalnoi bezpeky (kontseptualni ta orhanizatsiino-pravovi zasady)* [Public administration in the field of national security (conceptual and organizational and legal principles)]: Pidruchnyk. Kyiv: NADU. (in Ukrainian)